

Hallagårdens skolhem.

När Tinget lades ner i Heberg 1906 så köptes byggnaderna Landstinget i Halland för att göra en skola för utvecklingsstörda. Här följer två texter om Hallagården.

Hallagården grundades år 1907 med ändamålet att vårda och uppfostra sinnesslöa barn. Verksamheten drevs med landstinget som huvudman men var även beroende av statliga bidrag för sin finansiering. Styrelsen för hemmet bestod av fem personer och den sammanträdde i januari, juni och augusti eller när ordförande så fann befogat. Till styrelsens ansvars-områden hörde vård och utbildning av eleverna, att fatta beslut i frågor angående intagning och utskrivning av elever, personalfrågor, ekonomi samt fastighetsunderhåll.

Hemmet tog emot elever av båda könen mellan sex och tolv år. De skulle enligt stadgarna vara bildbara sinnesslöa utan någon smittsam sjukdom eller sinnessjukdom. De fick ej heller ha fallandesot. Den sökande måste kunna uppvisa pastorsintyg innehållande uppgifter om ålder, dop, vaccinationer, familjeförhållanden, läkarbetyg samt därtill en ansvarsförbindelse från privatperson eller myndighet avseende elevens omkostnader. Det sistnämnda var viktigt eftersom årsavgiften bestämdes av den ansvariges ekonomiska situation. Den maximala årsavgiften uppgick år 1908 till 400 kr. För de som inte kunde betala hela avgiften söktes statsbidrag. Hemmet hade två skolavdelningar, en försöksavdelning där eleven vistades i max två år samt den egentliga skolan med sex årgångar. I mitten av 1920-talet utvidgades verksamheten med ett arbetshem för de äldre eleverna. Tanken var att de elever som efter avslutad skolgång ej ansågs kunna integreras i samhället skulle ha en meningsfull sysselsättning. Eftersom många elever stannade lång tid på hemmet var behovet av den här verksamheten stor. Drivande kraft bakom inrättandet av arbetshemmet var Kongl. Medicinalstyrelsens ordförande Alfred Petrén. Enligt honom var syftet med arbetshemmet inte bara att kunna erbjuda sysselsättning utan också att avhålla eleverna från sexuella aktiviteter. Könen hölls därför åtskiljda på arbetshemmet.

Merparten av eleverna stannade på Hallagården lång tid. En del fördes över till andra hem efter avslutad skolgång medan ett fåtal skrevs ut, oftast till föräldrarhemmet.

2008-03-18

Christian Jarnekrantz
Landstingsarkivarie

Tingshuset i Heberg byggs 1778 och när Landstinget övertagit byggnaden 1907 så byggde man på en våning till 1929 se årtalen på byggnadens gavel

Det gamla Tingshuset till vänster som det såg ut innan 1929 då övervåningen byggdes till

Tingshuset efter ombyggnaden 1929

Från Årstadsboken om Hallagården

Vid tiden runt sekelskiftet ökades kraven på särskild undervisning och omhändertagande av utvecklingsstörda. Man kallade dessa människor för idioter, eller andesvaga. En kommitté på landstingsnivå tillsattes, som fick namnet idiotkommittén. 1905 beslutades att köpa gamla tingshuset i Heberg för ändamålet.

År 1908 invigdes sinnesslönanstalten i Heberg, av oss i bygden endast kallad

anstalten. Dess första styrelse bestod av kyrkoherde A Lundskog, Getinge, ordförande, samt godsägare A M Gudmundsson, Wastad, disponent Georg Stenström, Berte, ingenjören E Enhörning i Herting och kommunalnämndsordföranden C M Johansson, Heberg. Många styrelseleda möter gick och kom de närmaste 20 åren. Välbekanta namn är riksdagsman A Henriksson, Heberg, A K Stenström, Dala, ordförande från 1929, samt Sigfrid Nilsson, Holka, ordförande från 1934.

Skolans första föreståndare var fröken Maria Borelius, som vid sin sida hade två lärarinnor samt sköterskor och kökspersonal. Skolan hade då ett tjugotal elever. Till att sköta lantbruket anställdes Karl Johansson. Han kallades för "Drängen Karl". Han efterträddes under en relativt kort period av Elisson, förnamn okänt, och Justus Pettersson. Ny ladugård byggdes 1925 med plats för fem kor, två hästar, svin samt tröskloge med biutrymmen. Åkern omfattade 2,9 hektar som inramades av skog. 1935 anställdes Tage Lövkvist. Han blev också skolans vaktmästare. Trädgården omslöt av träd och buskridå och hade grusade gångar. Här fanns en fruktodling med ett 50-tal träd. I kullarna som inramar åkermarken fanns också anlagda promenadvägar.

Lantbruket bedrevs traditionellt med slåttervallar, fodersäd, betor och potatis i växtföljden. Här gavs tillfälle för skolans elever att delta i arbetet. Karl Bengtsson (Gullberg) och Anders Nilsson var i bygden kända elever.

Som följd av att marken kring skolan i ökande utsträckning togs i anspråk för byggnation, avvecklades jordbruksdriften efterhand. 1962 utarrendera des resterande åkermark.

Skolan hade från början plats för 36 elever men behovet blev med tiden större och man måste bygga ut. 1929 utökades elevplatserna till 54 genom ombyggnad av lokalerna. 1936 byggdes det åter för fler elevplatser. Nu kunde 62 elever och arbets elever tas om hand. Detta skedde under före ståndare fröken Sara Gustavssons tid. Hon tillträdde 1934 och innehade tjänsten till 1953 då rektor Folke Kåks tog vid.

Genom lagstiftning sökte man förbättra de utvecklingsstördas situation. 1945 tillkom den sk "första lagen". 1955 kom "den andra lagen", som innebar skyldighet för landstinget att ge vård och undervisning åt alla psykiskt efterblivna.

Det skulle föra för långt att i denna uppsats gå in på alla detaljer i utvecklingen. Skolan fick emellertid bygga nya elevhem 1954 och hade ett 70-tal elever vid decenniets slut. Beteckningen på skolan var sarskola. Denna skol form gällde fram till 1970, då sarskolan flyttades till Söndrum i Halmstad.

Hallagården skulle nu ändras om för vårdhemselever med terapiverk samhet. Ny tillbyggnad utfördes med plats för 36 elever. 1973 och 1976 byggdes det igen, till 87 platser. Då revs det gamla tingshuset och övriga äldre byggnader utom en liten röd länga, den som i ett tidigt skede var ladugård. 1980 byggdes slutligen bl a simhall och samlingsal.

Jordkällaren som kommunen olyckligtvis rev 2020, som enligt gamla personer i trakten också använts som arrestlokal.

Det som nu gäller är att kommunerna ska ta över ansvaret för utvecklingsstörda och att Hallagården på fem års sikt ska avvecklas. Erik Andersson, tidigare föreståndare på Hallagården, har skrivit en utförlig historik kring de utvecklingsstördas situation och deras omhändertagande. Skrivningen omfattar hela Hallands län och ur den är många fakta i ovanstående uppsats hämtade.

Skrivit av Olof Jonsson

Numera finns Söderskolan på området där Tingshus och Hallagården en gång i tiden, några byggnader från Hallagårdens elevhem finns kvar och används av skolan.